

ELS TRES SUBMARINS
«NARCÍS MONTURIOL»

Per JOSEP Mª BERNILS I MACH

L'any 1861 Narcís Monturiol ja havia realitzat els primers experiments de la seva nau submarina –la primera en els annals de la història– al port de Barcelona, el dia 23 de setembre de 1859, davant les autoritats. Monturiol publicà tot seguit la memòria de tal fet i la notícia es va difondre per tota la nació. El Govern demanà més informes i alguns militars es desplaçaren a Barcelona per tal de veure les proves. Uns mesos després, els diputats catalans sollicitaren del Govern una ajuda per a l'inventor, que l'any següent féu unes noves proves d'immersió en el port d'Alacant, davant el ministre de Marina i Foment, el 7 de març de 1860.

El dia 14 de juny de 1861, la Corporació municipal figuerenca, reunida en sessió extraordinària, va nomenar Narcís Monturiol, Fill predilecte de Figueres. La sessió fou presidida pel Segon Tinent d'Alcalde Joaquim de Traver, per malaltia de l'Alcalde-Corregidor i del Primer Tinent d'Alcalde. La família Traver estava molt arrelada a Figueres. Un Francesc de Traver era advocat (1812), un altre l'Enric, era també advocat (1835) i regidor degà. L'any 1928 llegaren a la Parròquia de Sant Pere de Figueres les cases números 8 i 10 del carrer de Sant Pere per tal de destinar-les a Casa Rectoria de la qual mancava i anava de lloguer en lloguer. És l'actual Rectoria que ara té façana a la plaça de Pius XII.

En aquella sessió extraordinària, l'Ajuntament va considerar l'entusiasme públic per tal que es donés una distingida mostra d'afecte a Narcís Monturiol «cuyo nombre está llamando en estos momentos las atenciones del mundo científico por su maravilloso invento, titulo que honra para él y para el país, siendo por lo tanto justo que el suyo natal perpetúe su memoria, que es la de un genio». Acordà de declarar Narcís Monturiol, Fill predilecte de Figueres i que es col·loqués el seu retrat a la Sala Consistorial «como prueba de afectuoso respeto y alta estima, llenando así, todo, una de las más hermosas páginas de los anales de la presente villa». Signaren l'acord: Joaquim de Traver, Joan Clarós Monells, Ildelfons Moncanut, Marià Noguer, Joan Callís, Pere Forgas, Manel Diaz, Francesc Justafre i Tomàs Roger. Actuà de secretari en Francesc Oristà.

En aquells moments el nom de Monturiol encara no estava posat a cap carrer. La via urbana on va néixer, portava el nom de carrer de Sant Guillem i trigaria més de cinquanta anys en canviar-se aquest, pel de Monturiol.

L'any següent Narcís Monturiol preparà la construcció d'una segona nau submarina, més perfeccionada, però es trobà amb dificultats econòmiques per la fredor del govern envers el seu invent. Llavors, els seus amics prepararen una subscripció pública a la fi de recollir cabals per aquella obra. A Figueres sorgiren alguns problemes per aquest fet.

L'any 1972 una comissió de figuerencs foren testimoni de la localització de les despulles de Narcís Monturiol, al Cementiri Est, de Barcelona.

El dia 18 de febrer de 1863, Monturiol signava a Barcelona una carta dirigida a l'Ajuntament de Figueres, on es deia: «Ha llegado a mi noticia, por diferentes conductos, que V.S. no ha permitido la suscripción a domicilio en favor del Ictíneo, noticia que veo confirmada en el número 109 de «El ampurdanés». Este acto que coarta la libertad de los amigos del Ictíneo, libertad de que ha hecho uso en Madrid, Reus y otros puntos; este acto que me priva de mendigar en mi país natal, los auxilios que necesita la navegación submarina, revela pocas simpatías hacia mi empresa, ninguna hacia el que suscribe, y el arrepentimiento de la distinción con que me honró el Municipio en 14 de junio de 1861. Ante un hecho de tanta significación creo debo renunciar y efectivamente Renuncio al título de Hijo predilecto de Figueres, cuya credencial remito adjunta».

L'Ajuntament, en sessió del dia 25 del mateix mes «en vista de lo explicado por el Sr. Alcalde-Corregidor presidente y de la comunicación del Sr. Monturiol, acuerda admitir a éste la expresada renuncia». Signaren l'acord, el susdit Alcalde-Corregidor Rafael de la Guardia i els regidors: Rodeja, Traver, Díaz, Massanet, Matas, Lleonci, Mas Vial i Alegret.

Les explicacions ofertes per l'Alcalde-Corregidor eren que «en vista de las abusivas costumbres que se venían siguiendo, de las diferentes reclamaciones que le habían hecho y la petición de los Sres. Concejales, resolvió no permitir que en lo sucesivo se hiciesen más cuestaciones; que a consecuencia de ésto, el Ayuntamiento acordó dar una cantidad a la cofradía de la Purísima Sangre para suplir el producto de la cuestación que hacía para la manutención de los pobres en la Romería a Recasens y sufragar también los gastos de la comida que según costumbre se da todos los años en los tres días de Carnaval a los presos en las cárceles; que habiendo tenido noticias de que se llevaba a cabo en esta villa una cuestación, sin permiso correspondiente, para la construcción del Ictíneo del Sr. Monturiol, dispuso el referido Sr. Alcalde-corregidor que aquellas cesaran. Que habiendo sido dicho Sr. Monturiol enterado por sus amigos, si bien con inexactitud de dichas disposiciones, puesto que no se le ha denegado por el Sr. Corregidor la facultad de hacer una suscripción voluntaria en todos los puntos que tuviere por conveniente y si de hacer una cuestación, el mismo Sr. Monturiol ha dirigido una comunicación al Presidente de este Ayuntamiento con fecha diez y ocho del mes actual con la que renuncia al Título de Hijo predilecto de esta villa, cuya credencial devuelve».

Les restes de Monturiol foren traslladades, pels seus descendents, des de l'Ajuntament al cementiri.

Homenatge a Narcís Monturiol, al Saló de Sessions de l'Ajuntament de Figueres.

Els fets polítics foren en contra de Narcís Monturiol, el seu invent va ésser abandonat i les restes de la nau venudes com a ferralla. Els dos «Ictíneos» de Narcís Monturiol passaven així a la història com la primera nau que navegà sota el mar. Aquest fet el reconeixia el mateix Isacc Peral, a qui la història ha volgut donar el mèrit de la navegació submarina. En data de 18 de febrer de 1889, Isaac Peral escrivia al Club de Regates de Barcelona, des de San Fernando (Cadis) i deia: «Siempre que a un hijo de esa industrial Barcelona me dirijo, no puedo menos de recordar, y recordar con sumo gusto, que catalán era el hombre que dió uno de los pasos más gigantes en la resolución del problema de la

navegación submarina. Por lo que fué el Ictíneo del ilustre Monturiol, es fácil deducir lo que hoy pudo ser. Si aquel genio, tan lleno de abnegación como de talento, hubiera alcanzado la época presente de adelanto de las ciencias y las industrias, la felicitación de ustedes (era uns dies abans de que Peral fes la presentació del seu submarí), que tanto me honra, la hubiera obtenido él con mayores méritos. Ya que no le fue dado a aquel insigne patricio recoger en vida el fruto de sus afanes, a los que sacrificó salud y bienestar, justo es que la actual generación subsane aquel olvido; por mi parte haré con este objeto cuanto humanamente pueda, empezando por rendir a su genio el tributo de admiración a que es tan acreedor».

Narcís Monturiol i Estarriol, nat a Figueres el dia 28 de setembre de 1819, va morir a la Sagrera, a Sant Martí de Provençals, Barcelona, el dia 6 de setembre de 1885, d'una enfisema pulmonar. Fou enterrat al nínxol 596 del Cementiri de l'Est de Barcelona, amb una làpida de marbre on hi havia aquesta inscripció: «Inventor del Ictíneo, primer buque submarino, en el qual navegó por el fondo del mar en aguas de Barcelona y Alicante». L'any 1972 les seves despulles foren traslladades a Figueres i dispositades provisionalment en un capella del Cementiri municipal, a l'espera de la seva ubicació en un panteó d'Homes Il·lustres que l'Ajuntament projectava construir i que encara no ha fet.

Isaac Peral, nat a Cartagena, va construir un tipus de submergible totalment mecànic, amb motor elèctric, entre els anys 1888 i 1889. Fèu les proves a la badia de Cadis amb resultats satisfactoris, però el govern tampoc no el va considerar i la nau va passar a l'oblit.

SUBMARÍ A-1

Poc abans de la Primera Guerra Mundial, el ministre de Marina Amalio Gimeno, del govern que presidia el Comte de Romanones, va presentar el dia 25 d'octubre de 1913 al Congrés de Diputats un projecte naval que venia a ésser la continuació de l'anterior de Maura-Ferrándiz. El dia següent va dimitir el govern i fou el nou ministre, l'Almirall Augusto Miranda y Godoy qui, el maig de 1914, va presentar el seu programa de construccions, semblant al d'Amalio Gimeno, modificant en quatre creuers, sis destructors vint-i-vuit submarins i alguns guarda-costes i altres. El termini del pla era de sis anys. «Los submarinos fueron la gran novedad del programa de construcciones elaborado por el Almirante don Augusto Miranda y Godoy. Era una arma nueva y en septiembre de 1914 dieron la primera gran dentellada en la figura de la acción del minúsculo U-9 de la flota del Káiser. La Marina española estaba virgen de tales elementos después de las experiencias del *Peral*, realizadas veinticinco años atrás, y que no cristalizaron en nada positivo merced a la desidia de los políticos de turno. No cabía, pues, en pensar construir submarinos en nuestros astilleros mientras no existiera una mínima experiencia en su manejo y en el conocimiento de su arquitectura. Así, los primeros submarinos españoles fueron adquiridos en el extranjero».

El primer submarí espanyol va ésser construït als Estats Units i posat a l'aigua el mes de juliol de 1916, amb el nom de *Isaac Peral*, (A-O) al mateix temps que es compraven a les drassanes Fiat-San Giorgio, de

La Spezia (Itàlia) tres submarins de la sèrie *F* que s'acabaven de construir i que aquí portaren la lletra *A*.

«Era una serie de 24 submarinos costeros cuyo tipo había diseñado el eminente ingeniero Cesare Laurenti. Como unidades de guerra tenían posiblemente bastantes limitaciones, dado su reducido desplazamiento de 265 toneladas en superficie y sólo dos tubos lanzatorpedos; pero para ser utilizados como buques-escuela se prestaban admirablemente. Y esto era lo que necesitaba la Marina española en aquellos momentos en que se intentaba crear una arma submarina partiendo de la nada. Miranda pudo conseguir, hacia mediados de 1916, la cesión de los tres últimos buques de la serie de los veinticuatro: los *F-22*, *F-23* y *F-24* que se estaban construyendo y por lo que, al parecer, también se interesaba la Marina brasileña. Costaron 1.300.000 liras cada uno y recibieron los numerales de *A-1*, *A-2* y *A-3*. Se nombraron los comandantes: el capitán de corbeta Mateo García de los Reyes, para el *A-1*.... Todos ellos, con los correspondientes núcleos de dotación, viajaron hacia La Spezia allá por julio de 1916 para adquirir la aptitud de Submarinos. García de los Reyes era, también, presidente de la Comisión Inspectorada de la construcción de los submarinos. Una Real Orden de 17 de junio dió los nombres de *Narciso Monturiol* y *Cosme García* a los *A-1* y *A-2*, después de sus botaduras. L'*A-3* nunca llegó a tener nombre. Entregados los tres buques a nuestra Marina en el mes de agosto de 1917, zarparon rumbo a Génova, desde donde iniciaron el viaje hacia España el día 2 de septiembre, a las once de la

El primer submarí de l'Armada Espanyola que portà el nom de Narcís Monturiol. Era el *A-1*.

mañana, escoltados también por el crucero Extremadura. El tiempo era bueno y la velocidad se fijó en 12 nudos. Al entrar en el golfo de León encontraron mar gruesa del Oeste viéndose precisados a reducir la marcha a 6 nudos; más tarde tuvieron que rebajarla todavía a más: 4 nudos».

Els tres submarins van arribar a Tarragona el dia 4 de setembre i se'ls féu un gran rebement, al contrari del que havia succeït amb l'A-0 «Isaac Peral» que va entrar a Cartagena sense cap acte.

Entre les personalitats que esperaven els tres submarins procedents d'Itàlia hi figurava el Ministre de Marina, contralmirall Manuel de Florez i Carió que tenia un fill a l'A-3, en qualitat de segon comandant. Féu unes declaracions al corresposal del periòdic «La Vanguardia», en les quals manifestà que «Yo iba a bordo del A-1, que mandaba el jefe de flotilla, acompañado del gobernador militar, que me habia solicitado este favor. Ordené que se sumergieran los submarinos y éstos navegaron a unos nueve metros de profundidad, que es la que acostumbran a llevar cuando navegan sumergidos. El Periscopio levantaba medio metro sobre la superficie del mar, siendo apenas perceptible, pues la estela que deja se confunde con el movimiento de las aguas. Por medio de un aparato acústico, muy curioso, di orden de emerger, contestándoseme inmediatamente. Al poco rato salían a la superficie los dos submarinos produciendo un efecto emocionante. También se sumergió el A-1 en el que yo iba; quedando sumergido durante media hora y pudiendo apreciar en este tiempo el buen funcionamiento de todos los aparatos. La profundidad fué también de nueve metros; pero se realizaron pruebas hasta cuarenta metros, aunque, como ya digo, la ordinaria es de nueve metros y sólo en casos de peligro se llega a mayor profundidad».

El dia 24 de gener de 1919, a Barcelona i sobre el cuirassat «Alfons XIII» es féu el lliurament de la bandera de combat al submarí. En el moll de la Pau hi havia tots els caps de marina dels vaixells de guerra ancorats al port de Barcelona, el Capità General, el Governador Civil i tots els Caps dels cossos de guarnició i representació de l'Ajuntament. El redactor de «La Vanguardia», d'aquell fet escriu, entre altres detalls, que «Don Antonio del Castillo, comandante del puerto, ofreció el brazo a doña Dolores Vilaret, viuda de Guardiola, para acompañarla hasta el altar, que estaba a la popa del acorazado. A su hija Esperanza que ha bordado con sus propias manos el escudo de la bandera del *Monturiol*, le acompañó el capitán de este submarino. Un sacerdote bendijo la bandera, y terminada esta breve ceremonia religiosa, leyó el siguiente discurso: Recibe esta insignia santificada por la celestial bendición. Sea ella temible para los enemigos del pueblo. Dios te conceda gracia para que en su nombre y defendiendo su honor sepas confundir a sus enemigos».

El Comandant del port va llegir un llarg discurs, en el qual, entre altres coses, manifestà que «Si por desgracia algún día nos viéramos envueltos en una guerra y tuviéramos el altísimo honor de izar esta desde hoy bendita enseña, no dudéis, señora, y vosotros, descendientes de *Monturiol*, lo mismo que todos cuantos me oyen, en pregonar que los marinos españoles entre los que tengo pedazos de corazón, sabrán defenderla y morir a su sombra, como siempre lo hicieron, inspirados en los nobles y santos ideales del culto y el honor de la bandera y del amor y la gloria de la Patria».

Després d'aquest acte en el cuirassat les primeres autoritats es traslladaren al submarí «Narcís Monturiol» on la senyora vídua de Guardiola hissà la bandera al pal de la torre. La bandera amidava un metre vuitanta centímetres d'amplada i dos metres quaranta de llarg. L'escut estava brodat en seda. Es conserva al Museu Naval, de Madrid.

El submarí fou destinat a l'Escola de submarins i les seves dades tècniques eren: Superfície 262 tn. Immersió: 319 tn. Eslora 45'6 m. Mànega 4'2 m. Calat 3'1 m. Dos tubs llança-torpedes de 450 mm. «Bliss-Leavitt», amb quatre més de reserva. Propulsió Diesel amb dos motors Fiat de 350 C.V. Dues hèlices. Màxima velocitat: 12'8 nusos. En immersió: 8.

Autonomia de 1.300 milles en superfície i 120 en immersió. La dotació era de 17 homes (2 oficials i 15 mariners). El cost de l'adquisició: 1.300.000 de lires, equivalents a 1.800.000 francs-or. Entre els aparells complementaris hi havia 2 periscopis de 9 cm., boia telefònica, aparells acústics de senyals submarins i ràdio telègraf Marconi.

El submarí A-1 «Narcís Monturiol» va prestar servei fins al dia 1 de gener de 1934 i va ser desarmat el març del 1935. L'A-O «Isaac Peral» feia ja tres anys que havia estat donat de baixa.

Els comandants que ha tingut el submarí són: Mateo García de los Reyes, Antonio Alonso Riveron, (ambdós capitans de fragata), Alejandro Rodríguez-Barba de Maeztu, Ubaldo Montojo Méndez de San Julián, Virgilio Pérez Pérez, Carlos Barreda Terry, José Nieto Antúnez, Alonso Colomina Boxti, Rcmigío Verdía Joli i Ginés Sanz García de Paredes (tots els Tinents de navili).

Del seu historial, cal esmentar el següent fet:

Fou el primer submarí que visità i en el qual féu una navegació el rei Alfonso XIII, el dia 22 d'agost de 1919, en aigües de Santander. El submarí feia un creuer des de Cartagena, passant per Cadiz, Vigo, El Ferrol, Gijón, Santander, Pasajes, Bilbao i retorn. Com sigui que la família reial estiuejava a Santander, el rei aprofità per visitar-lo i fer-hi un petit viatge.

SUBMARÍ S-33

Havien de passar una colla d'anys fins que el Govern espanyol posés el nom de Narcís Monturiol a un altre submarí.

El dia 1 d'octubre de 1972, a la Base Naval de Key West (Florida-Estats Units) fou transferit a la Marina espanyola el submarí que portava el nom de «Picuda». Després d'una llarga navegació va incorporar-se a la flotilla de submarins de Cartagena, el dia 9 de desembre del mateix any.

Es tractava d'un submarí dels Estats Units avarat el dia 16 d'octubre de 1943, amb el nom de «Picuda». Va prendre part a la Segona Guerra Mundial i participà activament en el pacífic. En sis patrulles de guerra va enfonsar 49.629 tones de vaixells contraris. El seu comandant i la dotació van merèixer els més alts honors i distincions. L'any 1952 fou modernitzat i el convertiren en el tipus Guppy 11ª i es dedicà a nombrosos exercicis tàctics i comissions per tots els mars.

La dotació del submarí era d'un cap, un Oficial segon cap, set oficials, vint suboficials, trenta-cinc caporals especialitzats i disset mariners. Desplaçada 1.800/2.400 tones, propulsades per 3 motors Diesel de 4.800 C.V. i 2 bateries. Tenia una autonomia de 12.000 milles a 10 nusos i les seves mides eren: eslora 93 metres; mànega, 8'20 mts. i calat 5'2 mts. Es tractava d'un submarí especialitzat en ofensives oceàniques, per portar a terme diverses missions la principal de les quals era la lluita contra el trànsit en superfície marítima. Portava 10 llança-torpedes, així com determinades classes de mines. La seva gran capacitat d'autonomia li permetia fer llargues immersions.

Juntament amb aquest submarí que portava la denominació de S-33, el Govern espanyol n'adquirí dos d'altres, que portaven la numeració S-31 i S-34. Els noms que els posaren respectivament, foren «Isaac Peral», «Narcís Monturiol» i «Cosme García».

El dia 26 de juny de 1972 l'Ajuntament de Figueres va demanar el padrinatge del S-33. Concedit l'honor per part de l'Armada espanyola, els actes se celebraren al moll «Bosc i Alsina» de Barcelona, el dia 29 de juny de 1974. Hi eren presents l'Almirall Cap del Servei Naval de Catalunya, l'Alcalde de Figueres, Pere Giró i totes les autoritats barcelonines.

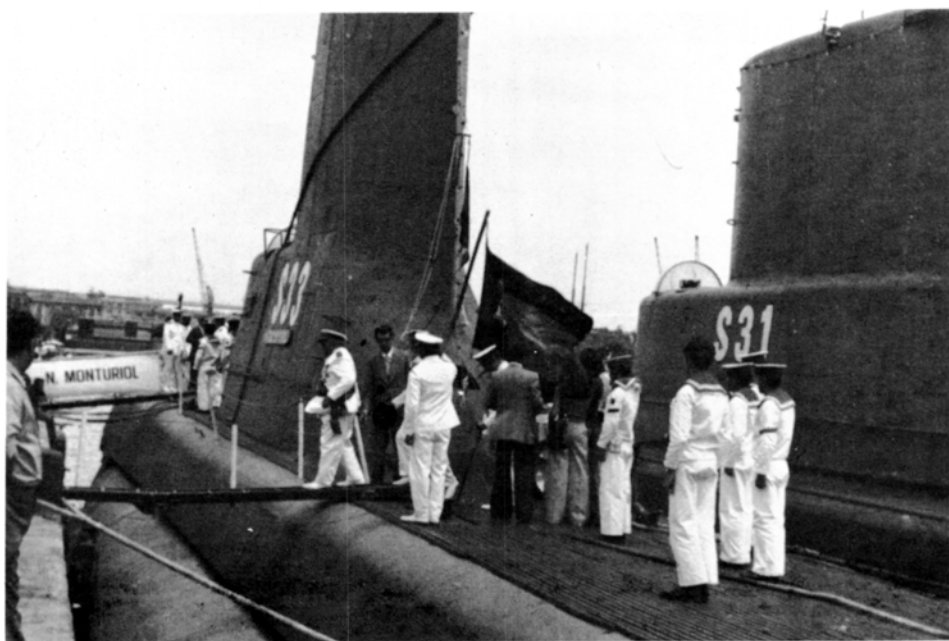
La padrina designada per l'Ajuntament per a aquest acte fou la Sra. Consol Serra Iborra, Tinent d'Alcalde de Cultura de l'Ajuntament, la qual va ocupar un lloc distingit, acompanyada del Comandant del submarí, en Fernando Doderó i de l'Oficial més antic de la dotació.

Al moll «Bosch i Alsina» de Barcelona tingué lloc l'acte de padrinatge del S-33.

La padrina va pronunciar unes paraules, que reproduïm parcialment: «Al hacerse entrega de esta bandera de combate me siento investida del honor de representar a la ciudad de Figueres; nuestra ciudad, centro neurálgico del Ampurdán, se enorgullece hoy, una vez más, de haber sido la cuna de hombres que con su genio exaltado por las ráfagas de tramontana, le han dado y le dan fama y universal renombre. La ciudad ve feliz el tributo que la Marina de Guerra española hace a su hijo preclaro, llevando en su unidad Submarina S-33 el nombre del que un día de 1859 navegó por vez primera bajo la superficie de las aguas. Entre el *Ictíneo I*, invento del genial ampurdanés, y el *Narciso Monturiol* de hoy median una diferencia de años. Los problemas del inventor no tenían entonces solución. No creo que Monturiol pudiera pensar en la importancia bélica de su idea de navegar por los fondos submarinos cuando gestaba su proyecto. Para su mente, el objetivo era vencer las dificultades planteadas al ingenio...» Féu una al·lusió a les paraules que Narcís Monturiol va gravar a l'*Ictíneo*: «Plus Intra, Plus Extra» i acabà dient: «Que vuestra unidad, señor, vigía permanente de la Patria, reciba esta bandera, que ruego toméis, símbolo de las virtudes radiales de nuestro pueblo».

El comandant del submarí, Capità de corbeta, Fernando Dodero, hi va correspondre manifestant que «consciente del alto honor que el desempeño de mi mando y vuestra generosidad me imponen, recibo y acepto con emoción y orgullo, en nombre del submarino *Narciso Monturiol*, la Bandera de combate que nos habeis ofrecido... Si alguna vez

Les autoritats visitant el submarí.

Ofrenda i homenatge davant del monument de l'inventor.

en acción de guerra izásemos esta Bandera, tened por seguro que nos acompañaría el recuerdo de este solemne acto y el ejemplo que en nuestra historia dió siempre la excelentísima ciudad de Figueres».

Després va celebrar-se una missa i, una vegada acabada, es traslladà la bandera al submarí, i fou hissada. L'Ajuntament oferí un dinar l'homenatge als assistents precisament al Restaurant Finisterre, de Barcelona, propietat del figuerenc Joan Duran. En acabar aquesta reunió, el batlle de Figueres, Pere Giró va recordar l'honor que representava que un nou submarí espanyol portés el nom de l'illustre inventor figuerenc i la satisfacció municipal d'oferir, en aquesta avinentesa, un homenatge a la marina espanyola. Finalment fou l'Almirall Cervera qui va cloure els parlaments amb emotives paraules.

L'endemà, els oficials i mariners del submarí es traslladaren a Figueres on foren rebuts per la Corporació municipal de la Casa Consistorial. Van visitar el Museu Dalí, després assistiren a una missa a l'església parroquial de Sant Pere i, a continuació, varen oferir unes corones de llover al peu del monument a Narcís Monturiol, a la Rambla. Finalment es traslladaren al castell militar de Sant Ferran. Hi hagué un àpat a l'Hotel President i després foren invitats a una cursa de braus que aquell dia se celebrà a Figueres. A la nit visitaren el Castell-Palau de Peralada.

Aquesta jornada hi hagué també una exposició sobre segells i altres temes relacionats amb en Narcís Monturiol, als baixos de la Casa de la Vila, organitzada per l'Agrupació Filatèlica i Numismàtica del Casino Menestral Figuerenc.

Tres anys després, el mes de maig de 1975, el submarí «Narcís Monturiol» va sofrir una greu avaria a les màquines mentre realitzava unes maniobres amb la Flotilla de Submarins i fou donat de baixa a la llista oficial de l'Armada el dia 1 de setembre del mateix any.

En la seva curta trajectòria havia tingut dos comandants: els capitans de corbeta Fernando Dodero Garcia de Tudela i Federico Aznar de Carlos.

SUBMARÍ S-35

El 29 de setembre de 1943 fou col·locada la quilla d'un nou submarí de la marina Americana, en aquells moments crucials de la Segona Guerra Mundial. Era a les drassanes de Manitowoc (Wisconsin-Estats Units). El 12 de març de l'any següent fou apadrinat i se'l denominà «Jallao», per similitud amb el peix dels espàrids. El «jallao» va arribar a Pearl Harbor el 22 de setembre i va unir-se a la força submarina de la Flota del Pacífic dels Estats Units.

Després de dues setmanes, va sortir el dia 9 d'octubre en la seva primera missió bèl·lica. Formava part d'un grup que recolzava l'operació «Fing Two» d'invasió a les Illes Filipines. El dia 25 del mateix mes el radar del submarí va detectar la presència d'un vaixell prop de la costa de Luzón. Era un vaixell japonès. El «Jallao» disparà tres torpedes que feren impacte i enfonsaren el creuer «Tama» de 6.000 tones.

En una altra acció de guerra, el 30 de març de 1945 va salvar del naufragi cinc aviadors americans prop de la costa de l'illa Marcus, en el sector de les Filipines. El 8 d'agost enfonsà el vaixell mercant també nipó Teihokol Maru, de 6.000 tones, en el mar del Japó.

Finalitzada la guerra mundial, El «Jallao» retornà a San Francisco de Califòrnia, Estats Units. Li van concedir la Medalla de Campanya del Pacífic i la d'Ocupació Naval d'Àsia. El 1947 va passar a la reserva fins al 1953 que fou modernitzat com a submarí SS tipus GUPPI, i va recórrer quasi tot el món en viatges de servei.

Al moll de Palamós es lliurà una placa al S-35.

El 26 de juny de 1974 el submarí «Jallao» va incorporar-se a l'Armada Espanyola, després del traspàs negociat entre ambdós governs. Prèviament, el nucli principal de la dotació espanyola s'havia desplaçat a la Base de submarins de New London, via aèria des de Torrejón d'Ardoz. L'acte de lliurament fou presidit per l'Agregat Naval d'Espanya, contralmirall Àngel Liberal. El primer comandant de la nau fou el Capità de Coberta Alejandro Cuerda Ortega. El dia 1 d'agost s'incorporà a la base de Cartagena i el dia 30, finalitzades unes maniobres navals, sortia cap a Torreveja per rebre la bandera de combat.

Per Ordre Ministerial de 2 de juliol de 1979 se'l designà amb el nom de «Narcís Monturiol». El seu anagrama era S-35.

Les seves característiques eren: desplaçament 1.800/2.400 tones. Eslora 306 peus; Mánega, 27 peus; Calat 19 peus. Propulsió, 3 motors Diesel. Autonomia 12.000 milles a 10 nusos. La seva dotació estava composta d'un Capità de Corbeta, vuit oficials, vint suboficials i la resta, fins a vuitanta homes, entre caporals especialitzats i mariners.

El dia 23 d'abril de 1981 sortí de la base de Cartagena i es dirigí a Palamós per assistir al lliurament d'una placa oferta per l'Ajuntament de Figueres. Els actes van tenir lloc els dies 25 i 26 de dit mes. El primer dia va celebrar-se una recepció a la Casa de la Vila de Figueres, amb la presència del Contralmirall Cap del Sector Naval de Catalunya, Fernando Salas de Pino. A continuació, la recepció es féu a Palamós, en el mateix

El submarí S-35 varat al moll de Palamós.

submarí S-35, on l'Alcalde de Figueres, Eduard Puig, lliurà una placa en memòria de Narcís Monturiol. Els assistents varen visitar l'interior del submarí i tot seguit, tornaren a Figueres on s'oferí un dinar a les autoritats civils i militars i a la dotació del submarí.

El dia següent, diumenge, davant el monument de Narcís Monturiol, a la Rambla de Figueres, es dipositaren dues corones de flors i es pronunciaren uns parlaments de salutació i agraïment.

La història del submarí en els últims anys fou de proves marines i diversos actes protocolaris.

El mes de setembre de 1984 es va produir un simpàtic acte a bord d'aquest. El Ministre de Defensa va autoritzar una petició d'una senyora resident a Saragossa, de 79 anys d'edat, que li havia demanat de poder viatjar en un submarí. Aquesta senyora es traslladà a Cartagena on va poder navegar sota l'aigua. «Ha estat una de les experiències més boniques de la meua vida», va manifestar a la fi del viatge.

En els mesos següents d'octubre i novembre realitzà diversos serveis entre Alacant i Almeria, col·laborant en els exercicis d'ensinistrament de la Flota en zones permanents. Va tornar al port de Catagena el dia 30 de novembre i al matí del dia següent, l'1 de desembre, sortí a la mar per efectuar l'última immersió en la zona M-8. Tornà a port al mig d'un sonar de sirenes de totes les embarcacions varades, i va quedar immobilitzat per al seu desarmament. El submarí S-35 «Narcís Monturiol»

havia estat donat de baixa. Havia prestat deu anys de serveis, i havia fet 1.000 singladures, 7.500 hores d'immersió i havia recorregut 93.000 milles.

Els comandants del submarí havien estat: Alejandro Cuerda Ortega, José María Pascual del Río, Rafael Vallejo Ruiz, Guillermo Scharfhausen Arroyo, Pedro Díaz Leante i Jorge Juan Moreno San Martín.

El diari de bord explica el seu últim viatge, així:

«Estando el buque listo para salir a la mar, a las once de la mañana, embarca con los honores de ordenanza, el Capitán de la Zona Marítima, Excmo. Sr. D. Miguel Morgado Aguirre, acompañado del Contralmirante Jefe del Estado Mayor, CN., Jefe de la Flotilla de Submarinos y los Comandantes que tuvo el submarino desde su entrega a la Armada.

Sale a la mar para dirigirse a la zona asignada, donde su comandante ordena «sumergir el barco», suena el claxon y el submarino entra en el seno de las aguas por última vez. Una vez trimado el buque, se hace un tremendo silencio cargado de emoción, que rompe la voz de su Excelencia el Capitán General, que se dirige a la última dotación a través de los altavoces de Ordenes Generales con cariñosas palabras, recordando que el recién botado «Tramontana» (S-74) que recoge el relevo y la semilla del espíritu submarinista para mantener el lema «SIEMPRE PREPARADOS». A continuación, debido a que el submarino prestó servicio a dos países, expresó su voluntad de rendir tributo a todos los caídos del Arma Submarina de las diversas Marinas del mundo, sin distinción de ningún tipo. Y por último recordó a los miembros de la dotación que debían de estar orgullosos y satisfechos por el deber cumplido.

A continuación el Comandante se dirige a todas las Cámaras para despedirse y agradecer a su última dotación la incondicional colaboración prestada, finalizando con una oración, tradición que el primer Comandante español hizo habitual en este submarino, herencia de su predecesor, el último Comandante americano.

«Señor, tu que dispones del cielo y mar, te damos gracias en la última singladura, por haber permitido llegar a este veterano submarino al final de su vida activa sin sobresaltos ni zozobras que la paz proporciona, y que el combate transforma en un infierno. Bendice Señor a todos los que fueron miembros de la dotación y que sirvieron con abnegación y sacrificio, porque su ejemplo fue nuestro estímulo permanente de servicio a España. Bendice también a los que sirvieron con cuidado y diligencia, haciendo de su vida profesional una entrega diaria y ayúdales para que no desfallezcan y continúen en ese empeño, que hace al hombre más libre y a la Armada más profesional. AMÉN».

Finalizada con la orden de «SUPERFÍCIE» «SUPERFÍCIE» «SUPERFÍCIE» y magistralmente emerge resoplando como si de un cetáceo se tratara.

Arrumba a la entrada del puerto de Cartagena donde lo esperan varios remolcadores que con sus chorros de agua al aire y haciendo sonar sus sirenas, acompañan al submarino en su postrero viaje.

A 12'45 queda atracado en la Base de Submarinos, donde pasa a situación de inmovilizado para su desarme en el Arsenal de Cartagena.

El ceremonial de la baja en la Armada se completó con el Acto del arriado de su Bandera, que tuvo lugar en la fría mañana del 31 de Diciembre de 1984, en la Base de Submarinos, donde las dotaciones de la Flotilla, Base y Escuela, formaron en la explanada dando frente a la Fosa de levante, donde se encontraba atracado el Submarino «Narciso Monturiol» (S-35), ondeando su Bandera.

La ceremonia estuvo presidida por el Vicealmirante Jefe del Arsenal, Excmo. Sr. Rafael Ponce Cordones».

...

Heus ací una breu història dels tres submarins de l'Armada Espanyola que han portat el nom de Narcis Monturiol. Avui, en el Centenari de la seva mort, no en resta cap que ostenti aquest nom gloriós.

BIBLIOGRAFIA

Arxiu i Actes municipals.

Premsa de l'època.

«Buques de Guerra Españoles» i «La Armada Española» Editorial San Martín (Barcelona)

Collaboració: Capitanía General de la Zona Marítima del Mediterráneo.